MALTA

QORTI KOSTITUZZJONALI

S.T.O. PRIM IMHALLEF
VINCENT DE GAETANO

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH D. CAMILLERI

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH A. FILLETTI

Seduta tas-17 ta' Novembru, 2008

Appell Civili Numru. 31/2003/1

Charles Galea

v.

L-Onor. Prim Ministru, L-Avukat Generali, is-Segretarju Permanenti fl-ufficcju tal-Prim Ministru, il-Kap Kmandant tal-Forzi Armati ta' Malta, Kummissarju tal-Pulizija, Ministru tat-Teknologija ta' l-Informatika u Investiment, Ministru tal-Gustizzja u Intern u b'digriet tal-Qorti tat-18 ta' Novembru 2003, giet kjamata fil-kawza s-socjeta Malta Air Traffic Services Limited.

Il-Qorti:
PRELIMINARI

1. F'dan l-appell, ir-rikorrent appellant, Charles Galea, ufficjal pubbliku, qieghed jallega ksur ta' diversi drittijiet fundamentali tieghu, principalment ghaliex il-kumpanija parastatali li maghha kien gie sekondat, s-socjeta` appellata Malta Air Traffic Services Limited, poggietu on *"forced sick leave"* u ghax, fuq talba ta' l-istess socjeta`, ufficjali tal-Forzi Armati ta' Malta hadulu l-*pass* li kien jawtorizzah jidhol fil-post tax-xoghol.

2. In succint, il-fatti rilevanti ghad-determinazzjoni ta' dina l-vertenza huma s-segwenti:

1. Ir-rikorrent ilu impjegat mal-Gvern ghal dawn l-ahhar wiehed u tletin sena, li tlieta u ghoxrin minnhom hadimhom bhala *mechanical fitter*, fi hdan id-dipartiment ta' l-Avjazzjoni Civili, gewwa l-VOR Station f'Kercem, Ghawdex.

2. Fl-1 ta' Jannar 2002 ir-rikorrenti gie sekondat mas-socjeta` kjamata in kawza Malta Air Traffic Services Limited (MATS), socjeta` parastatali.[1] Dan fisser, illi nonostante li huwa minn dik id-data 'l hawn, beda jahdem ma' din il-kumpanija, xorta wahda baqa' jitqies bhala "ufficjal pubbliku"[2] u garr mieghu dawk id-drittijiet li huwa kien igawdi bhala haddiem fis-servizz pubbliku.[3]

3. Jirrizulta illi ghall-inqas fil-perjodu 2002-2003, ir-rikorrent kellu tragedja personali u forsi din setghet affettwat l-attitudni tieghu lejn l-attendenza fuq il-post tax-xoghol peress li huwa kien jahdem fuq bazi ta' *shift* u peress ukoll li l-post kien wiehed imwarrab.

---

[1] Ara Dok PM1 a fol. 77 u Dok AM1 a fol. 79 tal-process tal-prim istanza.

[2] Kif tindika l-ittra tas-26 ta' Gunju 2003 mill-Ufficcju tal-Prim Ministru (Dok H a fol. 75 tal-process tal-prim istanza).

[3] Ara l-ftehim preliminari tas-17 ta' April 1998 u tat-8 ta' Mejju, 1998 rispettivament – Dok PM1 u PM2 – a fol. 77 tal-process in prim istanza. Ara wkoll ix-xhieda ta' l-*Assistant Director General Services* fi hdan l-*Management and Personell Office* fl-Ufficcju tal-Prim Ministru Noel Enriquez a fol. 412 tal-istess process.

4. Fi kwalunkwe kaz, ir-rikorrent jallega li huwa gie kostrett li kellu jabbanduna l-post tax-xoghol tieghu minghajr ebda raguni u tpogga *“on indefinite sick leave”* mill-15 ta’ Frar 2003 mill-MATS, wara li l-MATS kienet talbitu biex jattendi appuntament ghand psikjatra u huwa baqa’ ma marx.

5. Inoltre, ir-rikorrent jallega li hu kien gie kosrett b’forza mis-suldati ta’ l-Armata biex johrog minn fuq il-post tax-xoghol.

6. Min-naha l-ohra l-MATS tallega li kien ir-rikorrenti li ma riedx jibqa’ jahdem is-*shift* ta’ bil-lejl u huma kellhom parir mediku li r-rikorrenti kien qed isofri minn kundizzjoni psikjatrika u bhala konsegwenza ma kellhux jattendi ghax-xoghol. Kien ghal din ir-raguni li ir-rikorrent tpogga *“on indefinite sick leave”* u intalab imur ghal vizta ghand psikatjra a spejjez tal-kumpanija, pero` Galea naqas li jaghmel dan.

7. Fil-mori tal-kawza in prim istanza, ir-rikorrent, flimkien ma’ numru iehor ta’ ufficjali pubblici li kienu gew sekondati mal-MATS, intbaghat jahdem lura fis-servizz pubbliku.

<u>TALBIET U ECCEZZJONIJIET</u>

3. Fir-rikors promotur tieghu, ir-rikorrenti talab lill-ewwel Qorti taghtih dawk ir-rimedji li jidrilha xierqa biex tizgura t-twettiq favur tieghu tad-drittijiet fundamentali kontemplati fl-Artikoli 32, 34, 36, 39 tal-Kostituzzjoni ta’ Malta u ta’ l-Artikoli 3, 5, 6 u 13 tal-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem, billi, fost affarijiet ohra:

(1) tordna lill-intimati jirritornaw l-*airport security pass* lir-rikorrenti u jippermettulu ikompli jizvolgi xogholu minnufih u dan minghajr ebda kundizzjoni u/jew limitazzjoni.

(2) tikkumpensah ai termini ta’ l-artikoli rilevanti tall-Kostituzzjoni u tal-Konvenzjoni Ewropeja.

Bl-ispejjez kontra l-intimati.

4. L-intimati kollha (barra is-socjeta` kjamata in kawza MATS) eccepew:

i. Illi preliminarjament il-Prim Awla ghandha tiddeklina milli tezercita l-gurisdizzjoni kostituzzjonali taghha fit-termini ta’ l-Artikolu 46 tal-Kostituzzjoni u ta’ l-Artikolu 4 tal-Kap 319 in kwantu fis-sustanza taghhom il-lanjanzi tar-rikorrent m’humiex ta’ natura kostituzzjonali;
ii. Illi r-rikorrent qed jaghmel allegazzjonijiet li huma ghal kollox kwistjonijiet ta’ dritt amministrattiv cioe` r-relazzjoni ta’ impjieg bejnu u bejn min ghogbu jintima fir-rikors promotur tieghu, fejn naturalment din ir-relazzjoni verament tezisti;

iii. Illi fl-ordinament Malti huwa antiguridiku li persuna li tista’ tadopera rimedju fid-dritt konvenzjonali taqbad u minnufih tintenta azzjoni inerentement straordinarja kif, del resto ritenut kwazi *ad nauseam* mill-gurisprudenza nostrali;

iv. Illi, subordinatament u minghajr pregudizzju ghall-eccezzjoni precedenti, il-gudizzju mhux integru inkwantu r-rikorrent kien u ghadu impjegat mal-Malta Air Traffic Services Ltd;

v. Illi hadd mill-Onorevoli Ministri intimati ma ghandu l-amministrazzjoni gornaljera tas-socjeta` Malta Air Traffic Services Ltd. u ghalhekk gew intimati inutilment;

vi. Illi similment is-Segretarju Permanenti fl-Uffficcju tal-Prim Ministru m’ghandu l-ebda relazzjoni guridika mar-rikorrent ghal dak li qed ikun lamentat in kwantu l-azzjonijiet mehuda in konnessjon ma’ l-impjeg tar-rikorrent saru unikament fuq inizjattiva ta’ l-imsemmija Malta Air Traffic Services Ltd.;

vii. Illi fil-konfront tal-Kap Kmandant tal-Forzi Armati u l-Kummissarju tal-Pulizija dawn ukoll mhumiex legittimi kontradittturi billi l-azzjonijiet tas-subordinati taghhom

kienu dettati biss minn konsiderazzjoni ta' sigurta` peress li gie rappurtat lilhom mill-principal tar-rikorrent, cioe` il-Malta Air Traffic Services Ltd, li din il-persuna ma kinetx idonea biex tkun prezenti f'post sensittiv ghan-navigazzjoni ta' l-arju u ghalhekk kellu jigi ritirat l-*airport security pass*; din il-kumpannija irrapportat lil dawn iz-zewg awtoritajiet li l-persuna kienet *security liability* u c-cirkostanzi *prima facie* kif prezentati lilhom kienu obbligati li jagixxu biex inehhu l-perikolu lamentat mill-imsemmija kumpannija u mill-Ufficcju tal-Manager Airport Security;

viii. Illi subordinatament u minghajr pregudizzu, id-drittijiet fundamentali kollha invokati mir-rikorrent huma bla relevanza ghall-allegazzjonijiet tieghu;

ix. Illi hija gurisprudenza assodata ta' l-organi ta' Strasbourg li f'kuntest ta' impieg specjalment fejn hemm is-sigurezza Statali involuta, ma jiffigurawx is-"civil rights and obligations" li jintitolaw lir-rikorrent li jiccita l-Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni u l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea (ez. il-kazijiet ta' *Glasenapp v. ERG* [4] u *Kosiek v. FRG* [5] u *Pellegrin v. France* deciza fit-8 ta' Dicembru 1999);

x. Illi hija ukoll bla bazi guridika r-riferenza ghall-artikolu 13 tal-Konvenzjoni ghaliex kif eccepit preliminarjament, ir-rikorrent ghandu aditu ghall-Qorti Civili taht id-dritt konvenzjonali biex jisfida l-ghemil ta' l-awtoritajiet;

xi. Illi ukoll, mill-allegazzjonijiet tar-rikorrent kif iddelinejahom fir-rikors tieghu, huwa lampanti l-fatt li qatt ma kien hemm kwistjoni li d-dritt ghal-liberta` u s-sigurezza personali tieghu gew b'xi mod mittiefsa mill-intimati – anzi kien l-istess rikorrent li kien qed johloq perikolu meta minhabba c-cirkostanzi personali tieghu, senjatament dawk psikici, kien hu li kien qed jhedded is-sigurezza ta' haddiehor fuq il-post tax-xoghol;

[4] Series A 104 (1986)
[5] A 105 (1986)

xii. Illi r-rikorrent qed jibbanalizza l-portata ta' l-Artikolu 3 tal-Konvenzjoni u l-Artikolu 36 tal-Kostituzzjoni billi l-ligi tirrikjedi trattament tali li jammonta ghal agir intollerabbli f'socjeta` demokratika. L-organi ta' Strasbourg dejjem irritjenew li jkun hemm trattament degradanti tal-persuna koncernata jekk it-trattament "grossly humiliates him before others or drives him to act against his will or consicience" (*Greece v. U.K.* Yearbook XII, 1969; *Ireland vs Unitd Kingdom* B 23-1 1976-78; *Tyrer*, B. 24, 1977-78, *Guzzardi* B. 35, 1979-80). Il-Kummissjoni qalet ukoll li l-mizuri iridu jikkostitwixxu insult lid-dinjita` umana tar-rikorrent (Applikazzjoni 8930/80);

xiii. Illi mill-fattispecje tal-kaz jirrizulta li r-rikorrent qatt ma gie assoggettat ghat-trattament li qed jillamenta billi r-relazzjonijiet bejnu u bejn l-awtoritajiet involuti (izda certament mhux l-intimati kollha) kien wiehed semplici ta' kuntratt ta' impjieg;

Ghaldaqstant l-intimati talbu li dik l-Onorabbli Qorti joghgobha fl-ewwel lok tiddeklina milli tezercita l-gurisdizzjoni taghha kif fuq eccepit u subordinatament tichad it-talbiet kollha tar-rikorrent, bl-ispejjez.

5. B'digriet tat-18 ta' Novembru 2003, giet kjamata fil-kawza s-socjeta` Malta Air Traffic Services Ltd (MATS). Din eccepiet is-segwenti:

i. Illi huma ma ghandhomx jigu misjuba responsabbli stante lli fic-cirkostanzi tal-kaz agixxew fil-konfront tar-rikorrent b'mod ragjonevoli tenut kont tac-cirkostanzi;

ii. Illi l-fatti fis-succint huma illi huma kellhom parir mediku illi indika illi r-rikorrent kien qed isofri minn kundizzjoni psikjatrika u bhala konsegwenza ma kellux jattendi ghax-xoghol; wara ftit, ir-rikorrent inghata struzzjonijiet biex jattendi taht certi kundizzjonijiet u rrisponda kif hemm f'Dok ABC2, u ghalhekk tpogga fuq *indefinite sickleave* (Dok ABC3);

iii. Illi ftit wara, gie mitlub jattendi Bord Medku Specjalizzat (Dok ABC4) u m'obdiex, anke peress illi stante illi l-istess rikorrent hu kklassifikat bhala Ufficjal Pubbliku, hass illi kellu jkun processat skond ir-regoli ta' l-istess Servizz Pubbliku;

iv. Illi skond is-Servizz Pubbliku stess (Dok ABC5) din l-interpretazzjoni tar-rikorrent mhijiex invalida izda l-esponenti ma jhossux illi dan hu l-kaz u ghalhekk ikkomunikaw mal-*Management & Personel Office* fl-Ufficcju tal-Prim Ministru kif hemm fid-Dok ABC6, izda dan bla ezitu;

v. Illi dak sommarizzat hawn fuq huma biss xi punti saljenti mill-istorja kollha u ftit mid-dokumentazzjoni voluminuza li giet iggenerata: l-esponenti lesti jipproducu kull dokument iehor jekk jintalbu jaghmlu dan, inkluzi dokumenti miktuba mir-rikorrent stess li juru l-istat attwali tieghu;

vi. Ghaldaqstant, l-esponenti mhumiex responsabbli lejn ir-rikorrent.

IS-SENTENZA APPELLATA

6. B'sentenza tat-23 ta' Novembru 2007, il-Prim Awla tal-Qorti Civili ikkonkludiet li r-rikorrenti ma rnexxielux jipprova ghas-sodisfazzjon taghha li fl-ewwelnett huwa gie mcahhad mid-drittijiet elenkati minnu ossia:
a) dritt ghal smiegh xieraq;
b) dritt ghal rimedju nazzjonali effettiv;
c) dritt ghal-liberta` u sikurezza personali; u
d) dritt ghal protezzjoni minn trattament inuman u degradanti.

Ghaldaqstant, dik il-Qorti iddisponiet mir-rikors promotur billi cahdet it-talbiet tar-rikorrenti, bl-ispejjez kontra tieghu.

7. Dik il-Qorti waslet ghal din il-konkluzjoni wara li ikkunsidrat:

"Taht liema awtorita` kellu jaqa' r-rikorrent:

“Noel Enriquez jixhed hekk [6]:

““Il-policy generali ta’ meta ufficjal pubbliku jmur ma’ entia` jaqa’ taht l-administrative control ta’ dik l-entita`.”

“Dan jindika bic-car, illi r-rikorrent kien jaqa’ taht il-kontroll amministrattiv tal-MATS li kellha kull setgha li tiehu dawn il-passi kontra l-imsemmi. Din il-kumpanija u l-ebda awtorita` ohra kellha l-awtorita` fuq dan l-impjegat taghha. Hekk tixhed ukoll Anna Caruana Colombo, Director ta’ l-Employer Relations fi hdan l-MPO, fejn tghid hekk:

““Il-Bord tad-Diretturi jikkontrolla u jiggestixxi din il-kumpanija.[7]

“...kumpaniji bhal MATS ghandhom il-procedura taghhom.[8]

“Huma ghandhom il-procedura taghhom u ahna ma nindahhlux fil-proceduri interni tal-kumpanija / entita`.”[9]

“Hija tkompli tixhed u tghid hekk :

““Individwu li jkun seconded minn mal-Gvern ghall-kumpanija, kif kien dan il-kaz, nghid li l-procedura li tigi adottata hija dik tal-kumpanija koncernata…”

“B’hekk, gie ikkonfermat, illi d-decizjoni li hadet l-MATS, kienet wahda konformi. Il-MATS, setghet tpoggi lir-rikorrent “on forced sick leave”, peress li hija kienet tal-fhema li r-rikorrent ma kienx ‘safe’ li jibqa’ jahdem hemmhekk, kemm ghall-impjegati l-ohra u fuq kollox ghalih inniffsu. Il-kumpanija poggiet lir-rikorrent “on indefinite sick leave” sakemm huwa jmur ghand Psikjatra kif gie mitlub li jaghmel ghal darbtejn.[10] Kien ikun wara li

[6] A fol 412 tal-process.
[7] A fol 1003 tal-process.
[8] A fol 1003 tal-process
[9] A fol 1006 tal-process. Entita’, tista’ tkun Government controlled/owned – kif kien f’dan il-kaz odjern.
[10] Dan kif juru Dok IFB (a fol 509 tal-process), datata 21.07.03; Dok IFC (a fol 591 tal-process), datata 12.02.03 u Dok IFH (a fol 596 tal-process) datata 14.July.04.

jkun hemm rapport professjonali li jindika li dak li kien qed jahseb li kien qed ibaghti minnu t-tabib tal-kumpanija, Dr Mario Rizzo Naudi [11], li imbaghad setghu jittiehdu proceduri ulterjuri. [12]

"Biss, kif irrizulta, kien ir-rikorrent, ghal ebda raguni valida, li ma obdiex din l-ordni. Wiehed jistaqsi: allura la r-rikorrent ma kellu xejn minn dak li kien qed jigi allegat fil-konfront tieghu mill-kumpanija, ghalfejn ma attendiex ghal dan l-appuntament? Il-MATS mhux talli ma qalitx lir-rikorrent li huwa kellu jmur ghand Psikjatra, imma hi kienet lesta li thallas l-ispiza hi stess. Il-kumpanija tidher li ghamlet dak kollu li kien fis-setgha taghha li taghmel.

"Issa l-fatt, pero` li kieku l-kumpanija riedet li tohrog lill-imsemmi rikorrent "boarded out", dik hija kwistjoni ohra li l-kumpanija kellha tiehu passi 'l hinn minn dak li ghamlet, kif *del resto* ippruvat li taghmel, izda minghajr ezitu ta' xejn.[13] Biss, jibqa' l-fatt, a bazi ta' dak li irrizulta, illi l-awtorita` kompetenti li tahtha kien jaqa' r-rikorrent, ghal dan il-ghan, kienet dik tal-kumpanija MATS.

"<u>Il-procedura li kellha tittiehed f'dan il-kaz</u>:

"Gie ikkonfermat li ebda forma ta' dixxiplina [ma] giet mehuda kontra r-rikorrent mill-MATS ghaliex il-MATS kull ma kien jimpurta kien illi l-impjegat taghha kien 'fit for duty' u dan l-ezercizzju sar kif kellu jsir, u cioe' 'in house' kif tghid Anna Caruana Colombo stess.

"Jirrizulta ukoll, illi l-MATS, fl-ebda mument ma kecciet lir-rikorrent. Hija hadet dik id-decizjoni sakemm ikun hemm ezitu finali da parti ta' l-ezami Psikjatrika. In fatti, r-rikorrent gie temporanjament imwaqqaf mix-xoghol tieghu a bazi tas-sitwazzjoni medika tieghu u xejn aktar. Hija ma setghet taghmel xejn aktar minn hekk stante li r-rikorrent ma marx biex jigi ezaminat minn Psikjatra - ezercizzju li kien jibbenifika minnu anke l-istess rikorrent. Il-MATS

[11] Dr Rizzo Naudi kien ta' diagnosi tentattiva li r-rikorrent kien qed ibaghti minn paranoia.
[12] A fol 173 tal-process – DokABC6
[13] Dok ABC4 u 5

waslet biex ghamlet hekk, ghaliex kienet taf li ghal xi raguni jew ohra, ir-rikorrent ma kienx qed igib ruhu sewwa u li ma kienx qed iwettaq, skond l-ahjar abbilita` tieghu, l-ordnijiet legittimi tas-superjuri tieghu b'mod efficenti u jsegwi l-ordnijiet u r-regolamenti li tohrog il-kumpanija li tahtha kien jaqa'. Hija riedet tkun taf f'liema stat mediku kien jinsab wara l-ilmenti li kienet irceviet hi stess mill-imsemmi.

"Anna Caruana Colombo tghid, fir-rigward ta' entitajiet :

""Kwalunkwe intervent mediku li ma jwassalx ghat-terminazjoni ta' xi impjegat mis-servizz pubbliku, ikun amministrat mill-kumpanija / entita` fejn dak l-impjegat ikun sekondat."

"Tghid ukoll illi :
""Hi x'inhi l-entita`, fil-kaz ta' Medical Board, hi tirregola lilha innifisha u m'hemm l-ebda regola ta' kif ghandha timxi. Izda……jekk entita` tkun trid tirtira public officer, il-Medical Board irid isir mill-entita` through CGMO."

"Hi issostni ukoll, pero`, illi f'kaz ta' irtirar (*retirement on medical grounds*), allura hemmhekk :

""F'dak il-kaz, tkun dik il-procedura fejn il-kumpanija titlob lic-Chief Government Medical Officer (CGMO) sabiex jghaddi bord."

"Mela, f'kaz li l-MATS riedet tohrog lir-rikorrent 'boarded out', kif intqal hawn fuq, allura hemmhekk kellu jigi mahtur Bord Mediku sabiex jezaminaw lir-rikorrent tramite c-CGMO u mhux aktar mill-MATS, haga li l-MATS ippruvat taghmel, izda fuq dan ma kien hemm l-ebda ezitu u allura l-MATS, wara li kienet hadet dik id-decizjoni, ma setghet taghmel xejn aktar biex ikompli l-process, peress li dan kien interrott direttament jew indirettament mill-imsemmi rikorrent innifsu.

"Kif tkompli tixhed Anna Caruana Colombo stess :

““L-ezami/jiet investigattivi biex l-employer jiddetermina jekk l-impjegat huwiex ‘fit for duty’ isiru allura ‘in house’.”

“Dan sar mill-kumpanija MATS, izda, dan safa fix-xejn peress li r-rikorrent ma ikkooperax maghha u l-*pass* li kellu jsegwi u jittiehed ma setghax jitkompla. Li kieku l-MATS:

““...minn dawn l-investigazzjonijiet jirrizulta illi l-impjegat ikkoncernat ma jkunx tajjeb ghax-xoghol mal-kumpanija jew entita` li tkun, dik l-entita` titlob li c-CGMO biex jara jekk l-impjegat ghandux jigi irtirat fuq bazi medika.*”*

“Allura sa dan il-punt, id-decizjoni tal-MATS kienet wahda valida. Ghalkemm il-MATS kienet ghamlet l-investigazzjonijiet taghha, hija ma steghetx tkompli ghaliex ma kellhiex rizultat formali f’idejha[14] fuq xiex tahdem, u dana peress li r-rikorrent naqas milli jmur biex jigi ezaminat u sabiex, kif qed jintqal, jitkompla l-process fejn kellhom jittiehdu dawk il-passi ulterjuri necessarji li kellhom jittiehdu fic-cirkustanzi.

“<u>Dritt ghal Smiegh Xieraq</u>:

“B’hekk, minn dak kollu li intqal hawn fuq, il-Qorti issib illi d-decizjoni li ittiehdet mill-kumpanija MATS, kienet ibbazata fuq ragunijiet validi[15] u *di piu`*, din id-decizjoni ma tista’ qatt tigi ikkonsidrata li cahdet lir-rikorrent mid-dritt ghal smiegh xieraq peress minn dak li irrizulta kien ir-rikorrent stess illi naqas milli jidher quddiem u b’hekk jigi ezaminat minn bordijiet medici. B’hekk biss seta’ wiehed jikkonkludi l-verita` kif intqal aktar ’il fuq u jitnehha kull dubju li kien hemm dwar l-istat mentali tar-rikorrent anke jekk ir-rikorrent kien qed juri li kellu “…………*serious personal problems*”, kif stqar it-tabib tal-kumpanija Dr Mario Rizzo Naudi[16] u anke kif gie mistqarr mill-imsemmi rikorrent lit-tabib Mario Saliba li kien mar jinvistah id-dar

[14] Ghax kulma kellha f’idejha s’issa kienet ‘a tentative diagnosis’ kif kien qall Dr Mario Rizzo Naudi.
[15] Din id-decizjoni kienet ibbazata ukoll fuq parir mediku li l-imsemmija kumpanija kienet inghatat.
[16] Wara li kien ezamina ittra li r-rikorrent kien baghat lill-kumpanija

meta r-rikorrent kien bis-*sick leave*. In fatti Dr Saliba fix-xhieda tieghu tat-22 ta' Marzu 2004, kien qal li : *Ir-rikorrent kien stqar mieghi li kellu problemi kemm personali, kemm ma' dawk li kien jahdem maghhom, kif ukoll mal-Pulizija*.

"Il-MATS kull ma ghamlet kien li tiehu pass amministrattiv kontra r-rikorrent u dana kif kellha kull dritt li taghmel. Haga li donnu r-rikorrent ma qabilx maghha, peress illi naqas milli jifhem illi nonostante li hu verament kien ufficjal pubbliku, huwa kien jaqa' pero` taht ir-regolamenti ta' l-imsemmija kumpanija, kif gie stabbilit hawn fuq.

"Kien ikun biss f'kaz ta' dixxiplina li r-rikorrent kellu jkun regolat permezz tar-regolamenti tal-Public Service Commisssion u mhux xort'ohra.

"*Determination of an individuals civil rights and obligations*:

"Huwa ben risaput, illi **Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea** tigarantixxi d-dritt ghal smiegh xieraq u dana "*in the determination of an individual's civil rights and obligations or of any criminal charge against him*".

"In fatti, it-terminologija "*civil rights and obligations*" ghandha sinjifikat indipendenti (*an autonomous meaning*) u dana fl-isfond tal-Konvenzjoni Ewropea stess – **Ringeisen v Austria (16.07.1971).** Barra minn hekk, pero`, bhala regola gie ritenut illi sabiex dan l-Artikolu 6 jkun applikabbli, irid ikun hemm:

""a right in national law which is capable of being classified by the European Court as 'civil'" – Z and others v the United Kingdom (10.May.2001) u Roche v the United Kingdom (19.10.2005).

"Hekk kif jigi stabbilit li dan id-dritt jezisti fil-ligi nazzjonali, il-pass li jmiss jkun dak illi jigi deciz jekk dak id-dritt huwiex "*a civil right*". In fatti, hemm hafna fatturi li wiehed ghandu x'jikkonsidera sabiex jigi ikkonsiderat li dak id-dritt

in ezami huwiex dritt civili u li jaqa' taht il-Konvenzjoni/Kostituzzjoni.

"Wiehed ghandu jargumenta fuq dawn il-punti li gejjin sabiex jigi iddeterminat dan id-dritt:
i) il-karattur tad-dritt innifsu – milli dak tal-Ligi (**Konig v the Federal Republic of Germany – 28.06.1978);**
ii) kif kien gie deciz f'**Feldbrugge v the Netherlands (29.05.1986 – para 29) – *"*any uniform European notion as to the nature of the right*"***, ghandu jittiehed ukoll fl-ezercizzju ta' dan l-argument; u
iii) F'**Konig v the Federal Republic of Germany,** fejn il-Qorti qalet illi anke jekk il-kuncett tad-drittijiet civili u obbilgazzjonijiet huwa wiehed indipendenti, ***"the legislation of the state concerned is not without importance".*** Il-Qorti kompliet tghid hekk**: "Whether or not a right is to be regarded as civil within the meaning of this expression in the Convention must be determined by reference to the substantive content and effects of the right - and not its legal classification – under the domestic law of the state concerned".**

"Ghaldaqstant, pero` l-Konvenzjoni ma tigarantixxix id-dritt ghal smiegh xieraq ghal kull dritt u obbligazzjoni [17] li individwu jista' jargumenta illi ghandu. Kazistika turi illi hemm certu '*disputes*' li ma jikkoncernawx ma' "*the determination of civil rights and obligations*" u b'hekk, kif gie deciz f'dawn il-kawzi, wiehed jirrealizza li mhux kull "*civil right and obligation*" jaqa' taht l-iskop ta' dan l-Artikolu.

"F'**Popova v Russia (21.03.2007),** il-Qorti qalet illi: **"The Convention is intended to gurantee not rights that are theoretical or illusory, but rights that are practical and effective".**

"Barra minn hekk, f'**Pellegrin v France (8.12.1999)** gie deciz illi: **"...no disputes between administrative**

[17] **Kreuz v Poland – 19 June 2001 u Airey v Ireland – 9 October 1979**

authorities and employees who occupy posts involving participation in the exercise of powers conferred by public law attract the application of Artcle 6(1)".

"Decizjoni li hija ta' natura amministrattiva, kif kien il-kaz in ezami, u mhux ta' natura civili jew kriminali, ma tista' qatt taqa' taht Artikolu 6 tal-Konvenzjoni u Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni ta' Malta[18], apparti l-fatt li r-rikorrent ma setghax jargumenta li huwa f'xi stadju qatt kellu '*a civil right*'.

"Il-Qorti, fl-isfond ta' dan kollu, ma tista' qatt issib li l-kumpanija MATS, fid-decizjoni amministrattiva taghha, cahdet dan id-dritt lir-rikorrent.

"Anke *se mai* r-rikorrent kien soggett ghall-proceduri taht il-Public Service Commission kif qed jargumenta u jallega hu, xorta wahda ma jistax jintqal li qatt kien hemm xi vjolazzjoni ta' dan l-Artikolu ghaliex gie ritenut illi haddiem fis-servizz pubbliku f'sitwazzjoni bhal din ma jistax jinvoka dan l-Artikolu – ghaliex huwa qatt ma kellu '*a civil claim*'.

"In fatti f'**Leander v Sweden** **(1981)** gie stabbiliti illi:

""Rights concerning employment in the public sector fall outside the scope of Article 6(1) and indeed have been rejected at the admissibility stage."

"Anke f'**Lombardi v Italy** u **Scuderi v Italy** **(1993)** il-Qorti qalet illi:

""Disputes relating to the recruitment, employment and retirement of (civil servants)…are as a general rule outside the scope of Article 6(1)."

"Fil-kawza **Maillard v France** **(1999)**, il-principju kien illi:

---

[18] **Rose Anne Galea –vs-L-Onorevoli prim Ministru et – 11 ta' April 1995 (Qorti Kostituzzjonali)**

"“Disputes concerning the recruitment, employment, retirement or dismissal of civil servants… would not involve a determination of civil rights and obligations and are therefore excluded from the scope of the application of Article 6(1), although a dispute about the entitlement of a retired public servant to an enhanced pension would fall within the scope of said Article.”

“F’dan il-kaz, il-Qorti bhal f’kazijiet ohrajn, qatghet illi: **“disputes concerning the recruitment, employment, retirement or dismissal of civil servants…”** huma eskluzi mill-iskop ta’l-applikazzjoni ta’ dan l-Artikolu u ghalhekk m’humiex “*a determination of civil rights and obligations*”.

“Huwa ghalhekk car bizzejjed, illi r-rikorrent ma jistax jargumenta jew jallega illi d-drittijiet u obbligazzjonijiet civili tieghu, f’dan il-kaz, gew mittiefsa u ghalhekk din il-Qorti tirrileva li s-sitwazzjoni tar-rikorrent ma tinkwadrax ruhha f’ebda ipotesi ikkontemplata fl-imsemmija Artikoli 39(1) [recte: 39(2)] u 6 rispettivament.

“In oltre, din il-Qorti issib mill-provi imressqa quddiemha u fid-dawl ta’ dak li irrizulta hawn fuq, illi r-rikorrent lanqas jista’ jallega u jargumenta illi huwa gie imkecci minn fuq il-post tax-xoghol, ghaliex di fatti, huwa gie eventwalment *re-deployed* mas-Servizz Pubbliku kif dokumentat anke fl-Affidavit ulterjuri tieghu[19]. Li kieku dan kien gie imkecci, zgur li ma kienx sejjer jerga’ jigi re-ingaggat ghal ragunijiet ovvji.

“B’hekk, hawnhekk il-Qorti issib illi f’dan il-kaz u kuntest, ma kienx hemm vjolazzjoni ta’ Artikoli 39(1) [recte: 39(2)] tal-Kostituzzjoni u 6(1) tal-Konvenzjoni peress li r-rikorrent ma kellu l-ebda “*civil claim*”, u t-tehid tas-*security pass* kienet sempliciment procedura li kellha tigi adottata mill-awtoritajiet kompetenti stante li r-rikorrent kien jahdem f’zona ta’ certu sikurta`.

“Dritt ghal Rimedju Nazzjonali Effettiv:

[19] A fol 357 et seq tal-process.

"Barra minn hekk, ma jistax jigi argumentat illi r-rikorrent gie michud mid-dritt ghal rimedju domestiku effettiv a tenur ta' **Artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropea** stante illi ma irrizultax illi kien hemm xi vjolazzjoni ta' xi "*rights and freedoms*" kif jindika l-istess Artikolu :

""Everyone whose rights and freedoms as set forth in this Convention are violated shall have an effective remedy before a national authority notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity.

"Dan l-Artikolu jiggarantixxi d-dritt ghal rimedju effettiv: in fatti, dan japplika ghal '*claims*' ta' drittijiet li gew vjolati u li jaqghu taht din il-Konvenzjoni milli '*disputes*' li jikkoncernaw drittijiet u obbligazzjonijiet ta' natura civili jew kriminali. Ir-rekwiziti ta' dan l-Artikolu huma inqas minn dawk mehtiega taht l-Artikolu precedenti 6 fis-sens illi normalment ma japplikawx ghal kazijiet li jinvolvu "*civil rights and obligations*".

"Fil-kawza **<u>Airey v Ireland</u> (1979)** intqal illi: "**Article 13 is inapplicable where other provisons of the Convention prescribe more specific guarantees in respect of remedies. In particular, Article 13 requirements are less strict than and…entirely absorbed by those of Artilce 6(1).**"

"Il-Qorti issib, li r-rikorrent, ma ghandux dik li insejhulha "*claim*" jew kif gie stabbilit f'uhud minn certu kawzi "*an arguable claim*" [20]. Jekk ir-rikorrent ried xi forma ta' rimedju huwa, qabel xejn, kellu jaghmel rikors opportun quddiem dik il-Qorti ta' kompetenza Civili sabiex jinghata rimedju ordinarja kif stabbilit fil-ligi stess.

"Il-fatt wahdu li l-kaz tar-rikorrent ma ingiebx quddiem Bord Mediku kif deskritt hawn fuq, dan ma jfissirx li r-rikorrent kien "*unjustifiably hindered by the acts or*

[20] **<u>Silver v UK (1983)</u>** ; **<u>Leander v Sweden (1987);</u>** u **<u>Verein Altenatives Lokalradio, Bern v Switzerlan (1986).</u>**

omissions of…" (ara **Keenan v UK (03.04.2001)**), ghax il-procedura, kif giet stabbilita kienet xort' ohra.

"Dritt ghal-Liberta` u Sikurezza Personali:

"Il-kliem 'arrest' u 'detenzjoni' huma uzati wahda minflok l-ohra fit-test ta' **Artikolu 5 tal-Konvenzjoni Ewropea** (Artikolu 34 tal-Kostituzzjoni ta' Malta) u b'hekk huwa importanti li wiehed jifhem x'tikkonsisti d-deprivazzjoni ta' liberta'.

"Deprivazzjoni ta' liberta` tezisti fejn individwu huwa mizmum bil-forza gewwa xi cella ta' xi ghassa jew habs, izda hemm hafna modijiet ohra ta' deprivazzjoni li jaqghu taht dan l-Artikolu.

"Mill-provi kollha jirrizulta illi r-rikorrent fl-eba mument, meta s-suldati ta' l-Armata marru fuq il-post tax-xoghol tieghu, qatt gie imcahhad mil-liberta` personali tieghu. Huwa kien qed jitkellem fuq it-telefon kif jixhed il-Maggur Claudio Terribile :

""Jiena dhalt personalment fil-kamra tal-VOR Station……u l-ewwel haga li rajt kien li r-rikorrent kien hemm u kien qed jitkellem fuq it-telefon.

"Jiena ghidt lir-rikorrent sabiex ipoggi t-telefon f'postu.

"Ghal darba, darbtejn, tlieta, ghidtlu biex ipoggi t-telefon f'postu; u ghidtlu li ma kienx awtorizzat li jibqa' hemm gew."

"Ir-rikorrent qatt ma kien imcahhad milli jmur fejn irid ghaliex l-esponenti qatt ma ezercitaw xi poter fuq il-liberta` u sikurezza tieghu kif qed jigi allegat. Ir-rikorrent stess bl-atteggament tieghu, wera li kien komdu bizzejjed fil-kamra jitkellem fuq it-telefon u kien ha l-hin kollu tieghu sabiex jobdi l-ordnijiet li kienu inghatawlu.

"Il-Maggur Terribile ikompli jixhed billi jghid li r-rikorrent :

"“... qalli li kelli nistenna peress li kien qieghed jitkellem mal-Prim Ministru, jiena hekk fhimt.”

“In fatti l-Maggur Terribile jispjega illi r-rikorrent kull darba baqa’ bit-telefon f’idu u mhux talli ma qeghdux f’postu, imma talli staqsieh ukoll min kien li baghtu u li kompla jargumenta mieghu.

“Il-Maggur Terribile jghid, fix-xhieda tieghu ta’ l-20 ta’ Mejju 2004, illi:

"“Hija policy ta’ l-Armata li fuq xoghol ta’ patrol u / jew security, is-suldati jkunu armati.”

“In oltre jixhed ukoll illi :

"“Fl-ebda hin ma dahlu b’rifle fil-kamra hekk zghira. *L-ordni li tajt lis-suldati li kienu armati b’rifle kien illi joqghodu barra l-kamra u u dawn fl-ebda hin ma dahlu fil-kamra.”*

“Ir-rikorrent kien, kif jixhed ukoll, il-Maggur Terribile :

"“… qed idur lejn is-suldati u beda jghidilhom……insomma beda jipprova jidentifika lis-suldati.

“Is-Sur Galea deher f’hin minnhom li kien irrabjat mieghi….”

“Izda, jghid il-Maggur, illi imbaghad :

"“Hrigna barra mill-kamra normali.”
“Ghalkemm ir-rikorrent qal lill-Maggur*:*

"“... inti taghmel parti minn dik l-organizzazjoni immexxija mill-Prim Ministru, mill-President, mill-Kap ta’ l-Oppozizzjoni[21] *u l-ghan taghha / skop taghha huwa li joqtluni.”*

[21] Lil dawn kollha r-rikorrent kiteb diversi ittri biex jaghmel l-ilmenti tieghu kif huwa dokumentat.

“Jirrizulta li fl-ebda hin la l-Maggur Terribile u lanqas is-suldati li kien hemm mieghu:

““…urejna lir-rikorrent xi forma ta’ aggressjoni.”

“Ir-rikorrent kien akkumpanjat mill-membri tal-Forzi Armati ta’ Malta sabiex johrog ‘l barra mill-post tax-xoghol u xejn aktar. Ir-rikorrent in fatti ma giex kostrett li jmur x’imkien iehor maghhom oltre li johrog mill-kamra fejn kien qieghed. Li kieku kien il-kaz li lir-rikorrent gieghluh imur x’imkien iehor maghhom (anke jekk dan imur volontarjament) allura hemmhekk kien ikun hemm cahda tal-liberta` personali tieghu ghaliex dak kien jikkostitwixxi arrest: haga li ma sehhitx hawnhekk u fl-ebda mument iehor.

“Sammy Camilleri, fix-xhieda tieghu tal-5 ta’ April 2004, li kien kollega tar-rikorrent u li kien xoghol mieghu dakinhar ta’ l-allegat tkeccija minn fuq il-post tax-xoghol, stqarr, fost affarijiet ohrajn, rigward l-attegament tas-suldati, li dawn kienu marru fuq il-post, wara li kienu imsejjha ghall-assistenza taghhom u :

““...qalulu biex johrog bil-kelma t-tajba.”

““It is the existence of compulsion that is important” (<u>De Wilde, Ooms and Versyp v Belgium</u> – 18.06.1971); haga li f’dan il-kaz ma irrizultax u kif jerga’ jixhed il-Maggur Terribile:

““...fl-ebda hin ma ippuntajna xi arma lejn ir-rikorrent.”

“Il-Maggur Terribile jiddeskrivi illi l-arma kienet dejjem mizmuma fil-*pouch* li kien maghluq bil-*clip*, ossia bis-*safety catch*.

“L-MATS kienu avzaw lill-Manager tal-OMAS Mr Mario Bugeja, li r-rikorrent ma kellux aktar bzonn il-*pass*. In fatti, Mr Bugeja stess kien talab dan il-*pass* lura minghand ir-rikorrent.[22] L-OMAS, ghandha x’taqsam fuq Air Port

[22] Dok MB2 (a fol 314 tal-process).

Security, pero` hija biss awtorita`. L-*enforcement* dwar *security* huwa iddelegat lill-Armata, kif gie stabbilit. Dan jistqarru kemm Mr Mario Bugeja stess kif ukoll l-Maggur Claudio Terribile.

“Il-Maggur Terribile, fix-xhieda tieghu jghid li kien il-Manager ta’ l-OMAS li kien cempillu u fejn tah struzzjonijiet li kellu jassigura li r-rikorrent ma jkollux access ghall-VOR Station. Meta l-Maggur Terribile kien mar fl-24 ta’ Jannar 2003 sabiex jirtira l-*pass* minghand ir-rikorrent (u dan ta’ l-ahhar kien qallu li ma kienx fil-pussess tieghu dak il-hin) il-Maggur ma kien ghamel xejn hlief li telaq minn fuq il-post tax-xoghol tar-rikorrent. Kien meta l-Maggur ircieva struzzjonijiet ghal darb’ohra mill-Head Quarters, li rega’ mar fuq il-post tax-xoghol tar-rikorrent, dakinhar stess, u fejn r-rikorrent qed jallega li kien hemm ksur ta’ dan l-Artikolu. Hawnhekk, irrizulta ukoll illi r-rikorrent inghata c-cans kollu u bil-kelma t-tajba, sabiex johrog minn hemm gew.

“Dan jixhdu ukoll Emanuel Grech, gunner li kien mar mal-Maggur Terribile fl-24 ta’ Jannar 2003.

“Huwa jghid:

““…l-Maggur kien qal lir-rikorrent sabiex jaqta’ t-telefon peress li dan kien qed icempell, u jhalli l-post minhabba l-fatt li kien hemmhekk minghajr permessi. Ghal xi raguni r-rikorrent ma semghax mill-ordnijiet li tah u ghajjat lili u lill-gunner Portelli biex natuh xi ghajnuna biex forsi nikkonvincuh halli huwa johrog minn hemm.

“…l-Maggur Terribile qal lir-rikorernt sabiex johrog minn hemm …aktar minn darba wahda.”

“Minn dak li gie ippruvat, allura, wiehed ma jistax jghid li la’ kien hemm arrest, la’ uzu ta’ forza mis-suldati ta’ l-Armata u wisq anqas theddid li sar b’xi arma/i.

“<u>Dritt ghal Protezzjoni minn Trattament inuman jew Degradanti</u>:

"It-tehid tas-*security pass* kif diga' intqal aktar 'il fuq, kienet procedura li kellha tittiehed fic-cirkustanzi stante li r-rikorrent ma kellux aktar bzonnu. Dan wahdu ma jikkwalifikax li lir-rikorrent gie umiljat, jew l-intenzjoni ta' dan kien li lir-rikorrent jumiljawh.

""No one shall be subjected to torture or to inhuman or degrading treatment or punishment." [23]

"Il-Qorti irriteniet illi trattament degradanti :

""Must attain a minimum level of severity if it is to fall within the scope of Article 3."

"Fil-kaz **Soering v the United Kingdom** **(1989),** il-Qorti qalet ukoll illi:

""The severity depends on all the circumstances of the case, such as the nature and context of the treatment or punishment, the manner and method of execution."
"B'hekk wiehed ghandu jifhem illi mhux kull forma ta' trattament li huwa kiefer jaqa' taht l-iskop ta' dan l-Artikolu. Infatti, il-Kummissjoni innotat fil-**Greek case** **(1969)** illi:

""It appears from the testimony of a number of witnesse that a certain roughness of treatment of detainees by both police an dmilitary authorities is tolerated by most detainees and even taken for granted. This underlines the fact that the point up to which prisoners and the public may accept physical violence as being neither cruel nor excessive, varies between different societies and even between different sections of them."

"F'**Ireland v the United Kingdom** **(1978),** il-Qorti qalet hekk :

[23] Artikolu 3 tal-Konvenzjoni Ewropea.

““...that the assessment of the minimum level of severity is relative : it depends on all the circumstances of the case…”[24]

“Sabiex wiehed jifhem sewwa x’tip ta’ atteggament huwa ipprojbit u kif dak l-atteggament ghandu jigi ikklassifikat, huwa necessarju li wiehed jifhem l-implikazzjonijiet legali ghal kull terminu li hemm elenkat f’Artikolu 3. Dan l-Artikolu jista’ jigi maqsum f’hames elementi:

- tortura
- inuman
- degradanti
- trattament
- kastig.

“Ovvjament ghal fini ta’ din il-kawza, din il-Qorti ser tiffoka dwar trattament inuman jew degradanti.

“F’**Ranninen v Finland** **(1997)** gie stabbilit li “**regard should be had as to whether its object is to humiliate and debase the person concerned and whether, as far as the consequences, it adversely affected his/her personality in a manner incompatible with Article 3.”**

“Mill-fatti kif prodotti, din il-Qorti ma issibx li r-rikorrent gie ittratta b’tali mod li fih ikkostitwixxa:

““…anguish and suffering” – Selcuk and Asker v Turkey (1998); Dulas v Turkey (2001); Bilgin v Turkey (2000);

“u li dan gie ikkagunat permezz ta’:

““acts of violence and deliberate destruction in utter disregard of the safety and welfare of the applicant*…”*
“*Trattament inuman*: Dan huwa meqjus ‘inuman’ peress li dan it-tip ta’ trattament kien mahsub minn qabel,

[24] Vide ukoll : **Tekin v Turkey (1998); Keenan v the United Kingdom (2001); Valasinas v Lithuania (2001)**

ippremeditat, haga li ma irrizultax fil-kaz odjern. Barra minn hekk, dan it-trattament lanqas tista' tghid li kien :

""Applied for hours at a stretch and caused either actual bodily injury or intense physical and mental suffering.[25]"

"*__Trattament degradanti__*: Huwa dak it-trattament li jgieghel lil dak li jkun jkisser ir-resistenza kemm fizika u morali tal-vittma – **__Ireland v UK__ (1978)** jew li jgieghel lill-vittma li tagixxi kontra l-volonta` taghha **(Greek case 1969)**[26]. Dan kollu zgur li ma kienx il-kaz in ezami.

"Trattament degradanti huwa dak li jgieghel lill-vittma thoss biza', ansjeta` u inferjorita` li huwa kapaci jumilja dak li jkun. Jirrizulta illi r-rikorrent diga' kien qed isofri minn ftit jekk mhux minn kollu sintomu imsemmi u b'hekk ma jistax jinghad jew jigi argumentat li l-agir tas-suldati (li kienu qed iwettqu dmirijiethom) gelu lir-rikorrent ihossu b'dan il-mod.

"Is-suldati tal-Forzi Armati kulma kienu qed jaghmlu kienu qed jesegwixxu ordnijiet li inghatawlhom u ghalkemm ir-rikorrent qed jallega li kien hu li gie intimidat bl-agir taghhom, il-Qorti minn dak li gie deskritt u ipprezentat, ma tasalx biex tikkonkludi li kien hemm tali vjolazzjoni ta' dan l-Artikolu hekk kif kwotat.

""In considering whether a punishment or treatment is "degrading" within the meaning of Article 3, regard should be had as to whether its object is to humiliate and debase the person concerned and whether, as far as the consequences are concerne, it adversely affected his or her personality in a manner incompatible with Artilce 3" – __Ranninen v Finland__ (1997).

---

[25] **__Tekin v Turkey (1998).__**

[26] Gie stabbilit illi : ***Degrading treatment in the sense of Article 3 is conduct that "grossly humiliates" although causing less suffering than torture.***

"Is-suldati tal-Forzi Armati, kif intqal aktar 'il fuq, zgur li ma kinitx, kif irrizulta, l-intenzjoni taghhom illi jumiljaw lir-rikorrent.

"Dan kien ukoll il-hsieb tal-Qorti f'**Abdullaziz, Cabales and Balkandali v United Kingdom** **(1985)** fejn gie stabbilit illi :

""The Court appeared to require that there be an intention to humiliate for there to be degrading treatment."

L-APPELL

8. Charles Galea appella minn din is-sentenza. Kif setghet tifhem din il-Qorti mir-rikors ta' l-appell – li ma huwiex wiehed lineari u ordnat hafna fil-hsieb tieghu – abbinat mat-trattazzjoni tad-difensuri tal-appellant, l-aggravji ta' l-appellant jistghu jigu sintetizzati hekk:

1. Illi l-ewwel Qorti kienet skorretta meta ikkonkludiet illi s-socjeta` MATS kienet l-awtorita` kompetenti illi setghet tpoggi lill-appellant on *forced sickleave*, sakemm imur ghand psikjatra, kif kien gie mitlub li jaghmel;

2. illi d-decizjonijiet li ttiehdu mill-MATS kienu jiddeterminaw id-drittijiet u obbligi civili ta' l-appellant, u konsegwentement kien hemm ksur tad-dritt tieghu ghal smiegh xieraq;

3. illi ma jezisti l-ebda rimedju domestiku effettiv ghal-lanjanzi ta' l-appellant, hlief il-proceduri kostituzzjonali;

4. illi l-apprezzament tal-provi li ghamlet l-ewwel Qorti dwar l-allegazzjoni tieghu tal-ksur tal-liberta` personali, kien wiehed skorrett; u

5. illi l-ewwel Qorti adottat test oggettiv wisq meta analizzat jekk giex miksur id-dritt tieghu ghal protezzjoni

minn trattament inuman u degradanti, meta f'analizi ta' dan id-dritt it-test applikabbli huwa wiehed soggettiv.

9. L-appellati kollha, ghad-eccezzjoni tas-socjeta` MATS irrispondew ghal dan l-appell, fejn talbu l-konferma tas-sentenza appellata. Ghalkemm ma jirrizultax mill-process illi s-socjeta` MATS irrispondiet ghal dan l-appell, id-difensur taghha deher ghas-seduti kollha quddiem din il-Qorti, inkluza dik tal-11 ta' Frar 2008 fejn gie trattat l-appell u dik tat-2 ta' April 2008, fejn il-kawza giet differita ghas-sentenza in difett ta' ostaklu.

L-EWWEL AGGRAVJU

10. Fl-ewwel lok jigi rilevat li f'dan l-aggravju qed jigu migbura flimkien diversi lanjanzi ta' l-appellant li huma intimament konnessi ma' xulxin, u ghalhekk din il-Qorti sejra tikkunsidrahom kollha flimkien. Bazikament, permezz ta' dan l-aggravju l-appellant jissottometti illi l-ewwel Qorti kienet skorretta meta ikkonkludiet illi s-socjeta` MATS kienet l-awtorita` kompetenti illi setghet tpoggi lill-appellant on *forced sickleave*, sakemm imur ghand psikjatra, kif kien gie mitlub li jaghmel. L-appellant jissottometti illi ladarba huwa m'obdiex l-ordni tal-MATS biex imur ghand psikjatra, il-procedura kellha tkun li l-MATS tiehu passi dixxiplinarji kontrih, u mhux tpoggih *"on forced sickleave"*. Huwa jissottometti wkoll illi ladarba huwa kien ufficjal pubbliku, il-MATS ma setghatx tordnalu biex imur ghand psikjatra ta' l-ghazla taghha, izda riedet titlob lid-Direttur Generali tas-Sahha sabiex jappunta Bord Mediku sabiex jezaminah. Huwa jghid wkoll illi ma ngabet l-ebda prova li huwa kien tassew qed isofri minn xi mard psikiku, u din l-allegazzjoni tal-MATS kienet biss skuza biex tehles minnu, kif riedet taghmel.

11. Fil-fehma ta' din il-Qorti, ghalkemm l-appellant huwa ufficjal pubbliku, ladarba huwa gie sekondat ma' socjeta` parastatali, cioe` s-socjeta appellata MATS, kienet din is-socjeta` appellata l-awtorita` kompetenti sabiex tiehu decizjonijiet amministrattivi fil-konfront tieghu. Kwalunkwe konkluzjoni kuntrarja timmina l-awtorita` li korporazzjoni parastatali ghandu jkollha – bhala principal - fuq il-

haddiema li jkunu qed jahdmu maghha, anki jekk dawn ikunu ufficjali pubblici li gew sekondati maghha. Altrimenti tali korporazzjoni issib ruhha fis-sitwazzjoni ridikola li ma tista' taghti l-ebda tip ta' ordni lil tali haddiema, u trid kull darba tirrikorri ghand l-Ufficcju tal-Prim Ministru sabiex jaghti l-ordnijiet hu lil dawn il-haddiema – sitwazzjoni li tistultifika ghal kollox l-ghan li ghalih jigu mahluqa fl-ewwel lok korpi parastatali. Dan gie konfermat ukoll mix-xhieda li inghatat mill-ufficjali li jahdmu fil-*Management and Personnel Office* fl-Ufficju tal-Prim Ministru, li x-xiehda taghhom giet estensivament ikkwotata mill-ewwel Qorti, u ghalhekk din il-Qorti ma hix qed terga' tirriproduciha.

12. Ghalhekk kien kompitu u obbligu tal-MATS li, fl-ewwel lok, tistabbilixxi ghall-inqas *prima facie* jekk verament l-appellant kienx qieghed isofri minn xi kundizzjoni medika jew le, inkluz li tordnalu jmur jaghmel ezami ghand psikjatra ta' l-ghazla taghha. Kien biss wara li jkollha dan ic-certifikat tal-psikjatra f'idejha, li l-MATS kellha – jekk ikun mehtieg – titlob lit-Tabib Principali tal-Gvern jappunta Bord Mediku sabiex jerga' jezamina lill-appellant, ladarba huwa kien ufficjal pubbliku, u baqa' jgawdi d-drittijiet ta' l-ufficjali pubblici. Pero` kif sewwa rrilevat l-ewwel Qorti, l-MATS ma setghetx tkompli bil-process, ghaliex l-appellant naqas li jikkopera, u ma marx ghaz-zewg appuntamenti li sarulu ghand il-psikjatra.

13. Din il-Qorti ma tistghax tifhem il-logika ta' l-appellant li min-naha wahda jghid li l-MATS ma kellhiex awtorita` tordnalu li jmur ghand psikjatra ta' l-ghazla taghha, u min-naha l-ohra jilmenta illi l-MATS ma haditx passi dixxiplinarji kontrih ghal dan in-nuqqas, izda minflok poggietu *on forced sickleave*. Ladarba l-appellant innifsu qed jammetti li l-MATS kellha dritt tiehu passi dixxiplinarji kontrih ghan-nuqqas tieghu li jattendi l-appuntament ghand il-psikjatra, huwa nnifsu qed jirrikonoxxi li l-MATS kellha l-awtorita` necessarja sabiex tordnalu jmur ghand il-psikjatra.

14. Huwa ovvju li f'kaz bhal dak in dizamina fejn it-tabib tal-kumpanija ikun qed jissuspetta li haddiem qed ibati minn *paranoia,* mhux indikat li jittiehdu passi dixxiplinarji kontrih, izda li dak il-haddiem jitpogga *on forced sickleave*

kif fil-fatt sar, u dan fl-interess fl-ewwel lok tal-haddiem innifsu, fit-tieni lok sabiex jigu protetti l-interessi tal-kumpanija, li fil-kaz odjern kienu jinvolvu s-sigurta` tan-navigazzjoni ta' l-ajru, u fit-tielet lok sabiex ma tinholoqx tensjoni inutli bejn il-haddiem u dawk li kienu qed jahdmu mieghu, u b'hekk tigi distabilizzata l-armonija li suppost ghandha tirrenja fuq il-post tax-xoghol.

15. Fir-rikors ta' l-appell tieghu, l-appellant jikkwota minn ittra mahruga mill-ufficjal fil-Management and Personnel Office fl-Ufficcju tal-Prim Ministru, fejn dan l-ufficcju donnu qed jinsisti mal-MATS biex din is-socjeta` titlob lid-Direttur Generali tas-Sanita` biex jappunta Board Mediku taht id-disposizzjonijiet tal-*Public Service Management Code*[27]. Din il-Qorti, pero`, ma taqbilx ma' din l-interpretazzjoni tal-mod ta' kif kellha tigi addotta l-procedura fil-kaz odjern, u fil-fatt l-istess ufficjal firmatarja ta' l-ittra, Anna Caruana Colombo, xehdet b'mod differenti fil-proceduri in prim istanza u qalet testwalment hekk:

"Mistoqsija taht liema procedura jaqa' individwu li jkun seconded minn mal-Gvern ghall-kumpanija, kif kien dan il-kaz, nghid li l-procedura li tigi adottata hija dik tal-kumpanija koncernata. Hlief meta individwu jigi biex jirtira. F'dak il-kaz, tkun dik il-procedura fejn il-kumpanija titlob lic-Chief Government Medical Officer (CGMO) sabiex jghaddi board. Irrid nghid ukoll li l-kelma "tirtira" tfisser illi "retire on medical grounds."[28]

16. Konsegwentement dik l-ittra ghandha tinqara fil-kuntest ta' din ix-xiehda moghtija mill-istess ufficjal.

17. Huwa veru li b'mod ftit jew wisq misterjuz, gie xorta appuntat Bord Mediku, fil-mori tal-proceduri in prim istanza, minkejja li ma jirrizultax li l-MATS ghamlet talba formali mat-Tabib Principali tal-Gvern. Pero`, apparti l-kwistjoni ta' kif gie u ma giex appuntat dan il-Bord, xorta jibqa' l-fatt li, direttament jew indirettament, l-appellant ma

[27] Dok AC7 ezebit mill-appellat Onor. Prim Ministru man-nota tieghu tat-22 ta' Lulju 2005 a fol. 1053 tal-process in prim istanza.
[28] Ara x-xiehda ta' Anna Caruana Colombo a fol. 1003 tal-process in prim istanza.

ikkoperax ma' dan il-Bord – wara li kien ilu tant jinsisti ghal hatra tieghu – bil-konsegwenza li l-Bord spicca qatt ma espleta l-inkarigu tieghu, cioe` li jezamina l-istat mentali ta' l-appellant.

18. Dwar l-allegazzjoni ta' l-appellant li ma ngabet l-ebda prova li huwa kien qieghed ibati minn xi forma ta' mard mentali, ghalkemm huwa vera li t-tabib tal-kumpanija Dottor Rizzo Naudi qatt ma ezamina lill-appellant, huwa kien ta dianjosi tentattiva li l-appellant kien qed ibati minn *paranoia*, u dan wara li ra xi ittri u *faxes* li kien baghat l-appellant stess lill-MATS u/jew lil xi ufficjali taghha. L-istess tabib hass li huwa ma kienx f'pozizzjoni li jiehu decizjoni ahharija fir-rigward, u kien ghal din ir-raguni li irrakomanda li l-appellant ghandu jigi invistat minn psikjatra[29]. Fil-fatt il-MATS imxiet mar-rakkomandazzjoni tat-tabib taghha u talbet lill-appellant imur ghand psikjatra a spejjez taghha, u dan ghamlitu iktar minn darba. Ghalhekk mhux veru dak li jissottometti l-appellant fir-rikors ta' l-appell tieghu, li ghall-MATS il-kaz kien konkluz ghax skond hu hi ikkonkludiet illi hu kien paranojku. Kieku dan kien minnu ma kinitx tiehu l-isbriga li taghmillu ghal darba tnejn appuntament ghand psikjatra, a spejjez taghha. Bir-ragun kollu, rinfaccata bid-dianjosi tentattiva tat-tabib taghha, il-MATS kienet qed tagixxi b'mod kawt, fejn min-naha l-wahda xtaqet tottjeni certifikat ta' psikjatra biex tara jekk din id-dianjosi tentattiva tigix konfermata jew le, u min-naha l-ohra ordnat lill-appellant johrog *on forced sickleave* pendenti r-rizultat ta' l-ezami psikjatriku fl-interess ta' dawk kollha involuti, inkluz ta' l-appellant innifsu.

19. Jigi rilevat ukoll li t-tabib Mario Saliba li kien invista lill-appellant, meta f'okkazjoni minnhom irrapporta li ma setghax jidhol ghax-xoghol ghax kellu xi ugieh f'ghonqu, xehed hekk: *"Inzid nghid li meta rajt lil Charles Galea indunajt li kont nafu billi konna l-iskola flimkien. Jiena indunajt li wara li ezaminajtu, kellu l-bzonn jitkellem. Hu qalli li kellu xi problemi. Meta jiena cempilt lil Dr. Rizzo Naudi, ghidtlu li peress li jiena kont nafu, u wara li hu kien stqarr mieghi li kellu problemi kemm personali, kemm ma'*

[29] Ara xhieda tat-tabib Dottor Rizzo Naudi a fol. 488 *et seq.* tal-prim'istanza.

dawk li kien jahdem maghhom u kif ukoll mal-Pulizija, jiena ghidt lil Dr. Rizzo Naudi li ma xtaqtx nerga' immur narah bhala tabib tal-kumpanija." [30] Ghalhekk jidher li ghall-anqas f'dak iz-zmien l-appellant kien ghaddej minn perjodu turbulenti f'hajtu, li seta' anki affettwa l-istat mentali tieghu. Fic-cirkostanzi kienet ghalhekk ragonevoli r-rakkomandazzjoni ta' Dottor Rizzo Naudi li l-appellant jigi ezaminat minn psikjatra, kif ukoll kienet ragonevoli d-decizjoni tas-socjeta` MATS li tpoggi lill-appellant *on forced sick leave* pendenti l-ezitu tar-rizultat psikjatriku. Il-fatt li l-ezami psikjatriku qatt ma sar, certament li ma huwiex tort tal-kumpanija, izda tort ta' l-appellant innifsu li ma riedx jikkopera, ghal ragunijiet li jafhom biss hu.

20. Lanqas hu rilevanti l-fatt li, fuq rakkomandazzjoni ta' l-istess tabib Dottor Rizzo Naudi, l-MATS sussegwentement ordnat lill-appellant jidhol ghax-xoghol ghal xi xhur, ghax ovvjament rinfaccjati bl-intransigenza ta' l-appellant innifsu li jmur ghand psikjatra, huwa ovvju li Dottor Rizzo Naudi kien qed jipprova jerga' jaghti cans iehor lill-appellant sabiex jara jekk jergghux jirrepetu ruhhom l-istess problemi fuq il-post tax-xoghol.

21. Ghaldaqstant, dan l-aggravju ghandu jigi michud.

IT-TIENI AGGRAVJU

22. L-appellant ihossu wkoll aggravat in kwantu l-ewwel Qorti ikkonkludiet illi decizjonijiet li ttiehdu mill-MATS ma kienux jiddeterminaw id-drittijiet u obbligi civili tieghu, u konsegwentement ma kien hemm l-ebda ksur tad-dritt tieghu ghal smiegh xieraq.

23. Fir-rikors ta' l-appell tieghu[31], l-appellant jissottometti illi d-dritt tieghu ghal smiegh xieraq gie lez *"peress illi l-atti impunjati ikkostitwew de facto tkeccija, il-kaz kellu jigi riferut lill-Kummissjoni dwar is-Servizz Pubbliku kif rikjest mill-Artikolu 109 et seq tal-Kostituzzjoni ta' Malta. ... ... (K)ellna l-MATS li assumiet poteri gudizzjarji jew kwazi-*

[30] Ara xhieda ta' Dottor Mario Saliba a fol. 207 tal-process in prim'istanza.
[31] A fol. 10 para 3 tal-process.

gudizzjarji illi l-ligi ma takkordahliex u li effettivament iddecidiet fir-rigward tad-drittjiet ta' l-appellanti billi spicca kompletament svestit (u bil-koerzjoni u bil-forza) mill-airport security pass biex jigi prekluz milli jkompli jahdem, u aghar minn hekk, il-MATS lanqas irriferiet il-kaz lill-forum kompetenti skond il-Ligi."

24. Ghal dak li jirrigwarda l-fatti, din il-Qorti taqbel mal-konkluzjoni ta' l-ewwel Qorti li l-atti impunjati ma kienux jikkostitwixxu *de facto* tkeccija. Tant hu hekk li l-appellant ghadu jahdem mal-Gvern sal-lum il-gurnata, ghalkemm m'ghadux sekondat mal-MATS. Inoltre, id-decizjonijiet li hadet il-MATS fil-konfront ta' l-appellant ma kienux intizi li jwasslu ghat-tkeccija effettiva jew *de facto* tieghu, imma kienu decizjonijiet intizi sabiex jigi stabbilit jekk id-dianjosi tentattiva tat-tabib tal-kumpanija (li l-appellant kien qieghed ibati minn xi tip ta' mard mentali) kienitx korretta jew le, biex skond l-ezitu tar-rizultat psikjatriku jiehdu l-passi l-ohra, jekk ovvjament ikun necessarju, skond il-ligi.

25. Pero` fil-kaz odjern, anke jekk, ghall-grazzja ta' l-argument biss – ghax kif diga` gie spjegat aktar il-fuq, rizultat psikjatriku finali qatt ma' kien hemm – ir-rapport tal-psikjatra kien jikkonferma li l-appellant qed ibati minn xi tip ta' mard mentali, il-pass li kien imiss ma kienx kif jissottometti l-appellant li l-kaz jigi riferit lill-Kummissjoni dwar is-Servizz Pubbliku, izda li l-MATS titlob lit-Tabib Principali tal-Gvern jappunta Bord Mediku ai termini tal-*Public Service Management Code* u imbaghad tkompli tigi segwita l-procedura kontemplata f'dak il-Kodici. Il-Kummissjoni dwar is-Servizz Pubbliku kienet tkun il-forum kompetenti kieku l-MATS riedet tiehu passi ta' dixxiplina kontra l-appellant, u mhux fuq il-kwistjoni ta' l-istat mentali tieghu.

26. Kif diga` nghad, kien l-appellant innifsu li irrifjuta li jmur ghall-appuntament ghand il-psikjatra imqabbad mill-MATS u ghalhekk il-process li bdiet il-MATS ma setax jitkompla. Il-fatt li fil-mori tal-proceduri in prim istanza, gie mahtur Bord Mediku mit-Tabib Principali tal-Gvern – anki jekk dan ma jirrizultax mill-atti li sar fuq talba tal-MATS – huwa rrilevanti, ghax fl-ewwel lok ma jfissirx li l-procedura

li kienet miexja biha l-MATS kienet legalment zbaljata; u fit-tieni lok u fi kwalunkwe kaz, l-appellant ma ppermettiex lil dan il-Bord Mediku jezaminah.

27. Fl-ahharnett, il-fatt li l-MATS poggiet lill-appellant *on forced sick leave* u haditlu l-*airport security pass* li bih seta' jidhol ghax-xoghol ma jistax jammonta ghal tkeccija *de facto*, ghaliex dan il-pass ittiehed peress li x-xoghol ta' l-appellant kien jikkoncerna s-sigurta` nazzjonali, u ladarba kien hemm dubju – korrett jew le – dwar is-sahha mentali tieghu – kien fl-interess ta' l-istess appellant u tas-sigurta` nazzjonali li l-appellant ma jithalliex jidhol ghax-xoghol, sakemm dan id-dubju ma jigix eliminat mill-ezami psikjatriku; jew jekk ikun il-kaz mill-Bord Mediku mahtur taht id-disposizzjonijiet tal-*Public Service Management Code*. Il-fatt li jidher li ma kienx hemm tant insistenza li jigi prodott dan il-*pass* qabel ma persuna tidhol fil-post tax-xoghol ta' l-appellant ma jnaqqas xejn mil-legittimita` tal-decizjonijiet mehuda mill-MATS.

28. Rigward il-kwistjoni jekk id-decizjonijiet mehuda mill-MATS jistghux jigu ikkunsidrati li ttiehdu fil-kuntest tad-determinazzjoni tad-drittijiet u obbligi civili ta' l-appellant, fis-sentenza taghha l-ewwel Qorti ccitat estensivament mill-gurisprudenza ta' l-organi ta' Strasbourg dwar is-sinifikat tal-kliem *"civil rights and obligations"* fl-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea – li ghandhom jitqiesu li huma ugwalment applikabbli fl-interpretazzjoni ta' l-Artikolu 39(2) tal-Kostituzzjoni – u din il-Qorti ma jidhrilhiex li ghandha toqghod terga' tirrepeti din il-gurisprudenza stabbilita` fl-interita` taghha. Fil-kaz odjern ma hemmx kontestazzjoni li l-appellant huwa ufficjal pubbliku, u li minkejja li gie sekondat ma' kumpanija parastatali, huwa baqa' ufficjal pubbliku, u garr mieghu id-drittijiet kollha li ghandu marbuta mieghu dan il-post. Issa, kif gia` rrelevat mill-ewwel Qorti, skond il-gurisprudenza ta' l-organi ta' Strasbourg, drittijiet li jirrigwardaw hatriet, impjieg u irtirar minn impjieg fis-settur pubbliku ma jitqiesux bhala drittijiet civili ghal fini ta' l-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea. Fis-sentenza taghha **Pellegrin v. France** deciza fit-8 ta' Dicembru 1999, il-Qorti Ewropea irriteniet hekk:

"The Court therefore rules that the only disputes excluded from the scope of Article 6(1) of the Convention are those which are raised by public servants whose duties typify the specific activities of the public service in so far as the latter is acting as the depositary of public authority responsible for protecting the general interests of the State or other public authorities. A manifest example of such activities is provided by the armed forces and the police. ... ... (N)o disputes between administrative authorities and employees who occupy posts involving particpation in the exercise of powers conferred by public law attract the application of Article 6(1) ... ..."[32]

29. Kif diga` inghad, l-appellant kien sekondat mas-socjeta` parastatali MATS, li l-ewwel zewg ghanijiet taghha kif imfissra fl-*Objects Clause* ta' l-istatut taghha huma s-segwenti:[33]

"(a) to undertake, carry out and in any other way perform, whether directly or indirectly, any type of air navigation services, including air traffic control services; (b) to provide and operate and to procure the provision and operation of meteorological, engineering and telecommunication facilities and services, transport and trasport related facilities and services of all descriptions, and all other facilities and services (whether or not similar to the foregoing or any of them) which may be necessary for or ancillary to the operation of airports and the arrival, departure and handling of aircraft, passengers and freight or conducive to the convenience of aircraft users."

30. Fid-dawl ta' dawn l-ghanijiet, ma hemmx dubju li s-socjeta` MATS tikkwalifika bhala entita` pubblika li hija *"the depositary of public authority responsible for protecting the general interests of the State."* Dan huwa konfermat mill-fatt li ghall-inqas parti miz-zoni li jaqghu taht il-kontroll taghha, huma zoni ta' sigurezza, u l-

[32] Ara fol. 90 tal-process.
[33] Ara l-Memorandum tas-socjeta MATS a fol. 79 tal-process in prim istanza.

haddiema taghha, inkluz l-appellant, ried ikollhom *pass* specjali biex jaccedu ghalihom jew ghal partijiet minnhom. In oltre, jirrizulta li l-enforzar tas-sigurta` ta' ghall-inqas parti minn dawn iz-zoni – inkluz iz-zona fejn kien jahdem l-appellant – huwa delegat lill-Forzi Armati u mhux semplicement lill-pulizija.
31. Fid-dawl tas-suespost, ix-xoghol ta' l-appellant kien jinvolvi partecipazzjoni *"in the exericse of powers conferred by public law"* u konsegwentement it-tilwima li l-appellant kellu mal-MATS bhala principal tieghu, u cioe` jekk huwa kienx kompetenti jew le li jidhol ghax-xoghol, ma tistax titqies li kienet kwistjoni civili, izda kwistjoni ta' dritt pubbliku li tezorbita` mill-iskop ta' l-Artikolu 6(1) tal-Konvenzjoni Ewropea.

32. Fid-dawl ta' dan, din il-Qorti ma tarax kif l-aggravju ta' l-appellant jista' jigi akkolt.

<u>IT-TIELET AGGRAVJU</u>

33. F'dan l-aggravju, l-appellant jilmenta illi ma jezisti l-ebda rimedju domestiku effettiv ghal-lanjanzi tieghu, hlief il-proceduri kostituzzjonali, u dan, ghalhekk, bi ksur ta' l-Artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropea.

34. Issa dan l-Artikolu 13 huwa wiehed mill-artikoli tal-Konvenzjoni li jrid neccessarjament jigi invokat <u>flimkien ma' xi wiehed mid-drittijiet u libertajiet l-ohra</u> garantiti mill-Konvenzjoni. Dan ghaliex dan l-Artikolu jiddisponi hekk: *"Everyone <u>whose rights and freedoms as set forth in this Convention</u> are violated shall have an effective remedy before a national authority notwithstanding that the violation has been committed by persons acting in an official capacity."* (enfasi mizjuda). Hija gurisprudenza u dottrina stabbilita illi *"It is evident from the words "whose rights and freedoms as set forth in this Convention are violated" that Article 13 does not contain such a general guarantee. It refers exclusively to cases in which the alleged violation concerns one of the rights and freedoms of the Convention. It cannot therefore be invoked independently from, but only in conjunction with one or more of these rights and freedoms."* (ara **van Dijk & van**

Hoof: Theory and Practice of the European Convention on Human Rights[34]).

35. Konxju minn dan, fir-rikors ta' l-appell tieghu l-appellant jinvoka l-Artikolu 13 flimkien ma' l-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni Ewropea. Fil-fatt l-appellant jibda biex jittratta dan l-aggravju billi jghid hekk: *"In vista tal-vjolazzjoni surriferita (dik ta' smigh xieraq), huma direttament applikabbli l-Artikolu 13 tal-Konvenzjoni Ewropeja ... ..."*[35]

36. Huwa veru li fejn il-Qorti tiddeciedi illi l-Artikolu 6 ma giex vjolat ghaliex ma hemmx kwistjoni ta' "dritt civili", il-Qorti xorta trid tikkonsidra separatament jekk hemmx vjolazzjoni ta' l-Artikolu 13. Pero`, kif jghidu l-awturi **van Dijk & van Hoof**[36]: *"At present the case-law of the Court and the Commission on this point may be summed up as follows: Where an individual has an arguable claim to be the victim of a violation of the rights set forth in the Convention, he should have a remedy before a national authority in order to have his claim decided and, if appropriate, to obtain redress."*[37]

37. Biex isostni l-aggravju tieghu, l-appellant jerga' jissottometti illi l-procedura adottata mill-MATS li tappunta psikjatra sabiex jezamina lill-appellant u tpoggih *on forced sick leave* fil-fratemp, qabel titlob il-hatra ta' Bord Mediku ai termini tal-*Public Service Management Code*, kienet zbaljata. Ghar-ragunijiet esposti iktar 'l fuq, din il-Qorti ma taqbel xejn ma' din is-sottomissjoni u tqis li hija totalment infondata fil-ligi. Ghaldaqstant, din il-Qorti taqbel ma' l-ewwel Qorti li l-appellant ma kellu l-ebda *"arguable claim"* li kien il-vittma ta' vjolazzjoni ta' l-Artikolu 6 x'javvanza quddiem tribunal nazzjonali. Konsegwentement, l-Artikolu 13 tal-Konvenzjoni ma huwiex applikabbli fil-kaz odjern.

---

[34] 3rd. edition 1998 pg. 697.
[35] Ara rikors ta' l-appell a fol. 11 tal-process.
[36] *Op.cit*. pag. 698.
[37] Kwotazzjoni mehuda mis-sentenza **Silver and Others v. UK** deciza mill-Qorti ta' Strasbourg fil-25 ta' Marzu 1983.

38. Fid-dawl tas-suespost dan l-aggravvju ma jistax jigi milqugh.

<u>IR-RABA' AGGRAVJU</u>

39. F'dan l-aggravju l-appellant jilmenta illi l-apprezzament tal-provi li ghamlet l-ewwel Qorti dwar l-allegazzjoni tieghu tal-ksur tal-liberta` personali, kien wiehed skorrett.

40. Ghal dak li jirrigwarda l-fatti, huwa veru li s-suldati ta' l-Armata marru biex jeskortaw lill-appellant barra mill-post tax-xoghol tieghu fil-24 ta' Jannar 2003, dak in-nhar stess li l-appellant ircieva ittra registrata mill-Office of the Manager Airport Security (OMAS) biex tinfurmah biex jirritorna s-*security pass* tieghu[38]. Pero`, mill-atti jirrizulta wkoll, illi fl-14 ta' Jannar 2003, il-MATS kienet diga` infurmatu verbalment permezz tat-telefon li hu kien marid u biex ma jidholx ghax-xoghol ghax kien marid. Fil-fatt, fl-affidavit tieghu l-appellant jghid hekk: *"L-istess Galea qalli li jiena sick u li jien marid u li m'ghandhix nidhol ghax-xoghol qabel ma jghidli hu. Sadanittant cempilli Sammy Camilleri, siehbi fuq ix-xoghol u saqsieni x'ghandi ghax l-istess Robert Galea kien qallu biex jimmarkani sick ghal zmien twil"*[39]. Pero` dan nonostante, l-appellant rega' dahal ghax-xoghol fl-20 ta' Jannar 2003 ghax deherlu li ma kienx marid u dak in-nhar Robert Galea rega' wissa lill-appellant li hu mhux suppost dahal ghax-xoghol. B'ittra tat-22 ta' Jannar 2003, il-MATS kienet infurmat lill-appellant li kienet se taghmillu appuntament ghand psikjatra u li *"in the meantime you are strictly not to report to work as from to-day the 22nd. January 2003."*[40] Mario Bugeja, ufficjal ta' l-OMAS xehed ukoll li jumejn qabel marru s-suldati, allura fit-22 ta' Jannar 2003, kien cempillu l-appellant, u l-istess Bugeja kien informa lill-appellant li hu ried jigbor lura is-*security pass* tieghu[41].

---

38 Ara xhieda Mario Bugeja a fol. 300 u 337 tal-process in prim'istanza u Dok MB2 tal-process in prim istanza

39 Ara affidavit ta' l-appellant a fol. 23 u 24 para 18 u 19 tal-process in prim istanza.

40 Dok MB3 a fol. 315 tal-process u Dok E a fol. 34 tal-process in prim istanza, li hija kopja ta' l-istess dokument

41 Ara xiehda ta' Mario Bugeja a fol. 337 tal-process in prim istanza.

41. Minkejja dawn l-ordnijiet kollha, l-appellant rega' sfida kemm lill-principal tieghu cioe` l-MATS kif ukoll lill-OMAS u rega' irrapporta ghax-xoghol fl-24 ta' Jannar 2003. Dak in-nhar kmieni wara nofsinnhar il-Maggur Claudio Terribile kien mar l-ewwel darba fuq il-post tax-xoghol ta' l-appellant u talbu jirritornalu l-*pass*. L-appellant cempel lil xi hadd ta' l-OMAS li ordnalu jghaddihulu. L-appellant qal lill-Maggur li l-*pass* ma kienx ghandu u l-Maggur telaq[42]. Minkejja din l-ennezima twissija, l-appellant baqa' fuq il-post tax-xoghol, fejn rega' sabu l-Maggur Terribile meta mar biex jeskortah barra mill-post akkumpanjat minn hames suldati ohra.

42. Fid-dawl ta' dan kollu, certament l-appellant kellu pre-avvizi sufficjenti li kemm il-MATS kif ukoll l-OMAS ma rieduhx jidhol iktar ghax-xoghol, ghall-inqas temporanjament, u minkejja dan hu ghazel li jisfidahom. Konsegwentement, it-tieni migja tas-suldati fl-24 ta' Jannar 2003 ma kellha tkun ta' l-ebda sorpriza ghalih.

43. Ghal dak li jirrigwarda l-ligi, l-awturi **van Dijk u van Hoof** jikkummentaw hekk: *"In order to determine whether there has been deprivation of liberty the starting point is, in the opinion of the Court, the individual situation of the person concerned. Further, account must be taken of the special circumstances such as the type, duration, effects and manner of the implementation of the measure in question. Thus, for instance, certain restrictions of the liberty of movement of soldiers – the obligation to be present in the barracks at particular times, also during leisure – which would constitute a deprivation of liberty for civilians, may be permitted if those restrictions are not "beyond the exigencies of normal military service.""*[43]

44. Issa l-ewwel Qorti diga` ikkwotat estensivament mix-xiehda rilevanti dwar dak li sehh meta il-Maggur Terribile mar it-tieni darba fuq il-post tax-xoghol akkumpanjat minn hames suldati biex jeskorta lill-appellant barra minn dak il-post, u a skans ta' ripetizzjoni, din il-Qorti mhix se terga'

[42] Ara affidavit ta' l-appellant a fol. 25 para 30 tal-process in prim istanza.
[43] *Op. cit.* pagna 346.

tirriproduci din ix-xiehda. Mhux kontestat li l-post li fih kien jahdem l-appellant kien *a restricted zone* u li l-enforzar tas-sigurta` tieghu huwa iddelegat lill-Armata. Jirrizulta wkoll li l-appellant kien konsapevoli ta' dan kollu, mhux l-inqas ghaliex kif diga fuq inghad, il-Maggur Terribile kien, dakinnhar stess, diga mar darb'ohra fuq il-post jitolbu jirritornalu s-*security pass*.

45. Jirrizulta li l-Maggur Terribile pprova jikkonvinci lill-appellant johrog minn fuq il-post tax-xoghol bil-kelma t-tajba, pero` l-appellant deher propens li jkompli jisfida din l-ordni, kif *del resto* kien sfida l-ordnijiet l-ohra li kienu nghatawlu. Fil-fatt jitkellem fuq it-telefon kien u fuq it-telefon baqa'. In oltre, jirrizulta li l-appellant staqsa lill-Maggur min kien baghtu u pprova jargumenta mieghu, u kellem ukoll lis-suldati l-ohra u ipprova jidentifikahom. U fl-ahhar qal lill-Maggur *"... int taghmel parti minn dik l-organizzazzjoni immexxija mill-Prim Ministru, mill-President, mill-Kap ta' l-Opposizzjoni u l-ghan taghha/skop taghha huwa li joqtluni."*[44] Dan l-agir certament mhux indikattiv ta' persuna li kienet qed thossha mhedda jew imbezza'. Fil-fatt jirrizulta wkoll li fl-ebda hin is-suldati ma ppuntaw xi arma lejn l-appellant. Kull ma ghamlu is-suldati kien li eskortaw lill-appellant barra minn fuq il-post tax-xoghol, wara li tawh il-hin kollhu li ried biex jigbor l-affarijiet personali tieghu. Kif sewwa osservat l-ewwel Qorti, is-suldati fl-ebda hin ma ghamlu xi forma ta' attentat biex igieghlu lill-appellant imur x'imkien iehor maghhom, wara li eskortawh il-barra mill-post tax-xoghol, li mhux kontestat li kien f'zona ristretta, u kif kellhom kull dritt li jaghmlu.

46. Ghalhekk, fil-fehma tal-Qorti, ma jirrizultax li f'xi hin l-appellant gie deprivat mil-liberta` personali tieghu, u ghaldaqstant dan l-aggravju ma jistax jigi milqugh.

IL-HAMES AGGRAVJU

[44] Ara xhieda tal-Maggur Terribile a fol. 252 u 253 tal-process in prim'istanza.

47. Fl-ahharnett, l-appellant jissottometti illi l-fatt li huwa tpogga arbitrarjament *on forced sickleave* u intuzat ukoll il-forza ta' l-Armata biex tkeccieh minn fuq il-post tax-xoghol u ittehidlu l-*airport security pass* jammonta ghal trattament inuman u degradanti. Huwa jilmenta illi l-ewwel Qorti adottat test oggettiv wisq meta analizzat jekk giex miksur id-dritt tieghu ghal protezzjoni minn trattament inuman u degradanti, meta f'analizi ta' dan id-dritt it-test applikabbli huwa wiehed soggettiv. Jikkritika wkoll lill-ewwel Qorti inkwantu cahdet it-talba tieghu abbazi tal-fatt illi l-awtoritajiet kompetenti ma kellhomx l-intenzjoni illi jumiljawh u peress illi l-appellant kien gja` qed isofri minn sensazzjonijiet ta' ansjeta`, biza' u inferjorita`. Huwa jissottometti illi bl-argument ta' l-ewwel Qorti, jekk persuna hija relattivament vulnerabbli qatt ma tista' tigi assoggettata ghal trattament inuman jew degradanti.

48. L-ewwel Qorti kkwotat estensivament mill-gurisprudenza in materja, u din il-Qorti mhux ser terga tirrepetiha. Pero` din il-Qorti trid taghmilha cara illi ghalkemm l-intenzjoni ta' l-awtoritajiet kompetenti hija rilevanti, ma hijiex determinanti sabiex jigi deciz jekk agir partikolari ghandux jitqies inuman u/jew degradanti. Fil-fatt fis-sentenza taghha **Peers v. Greece** tat-19 ta' April 2001, il-Qorti Ewropea irriteniet illi *"In the light of the foregoing, the Court considers that in the present case there is no evidence that there was a positive intention of humiliating or debasing the applicant. However, the Court notes that, although the question whether the purpose of the treatment was to humiliate or debase the victim is a factor to be taken into account, the absence of any such purpose cannot conclusively rule out a finding of violation of Article 3."* [45]

49. Min-naha l-ohra gie ritenut illi *"It is clear that the answer to the question whether Article 3 has been violated, although depending on all the circumstances of the case, including such factors as the mental effects on the person concerned, is not entirely dependent on the latter's subjective appreciations and feelings. ... ...*

[45] Ara sentenza a fol. 105 tal-process.

(G)iven the general purpose of this provision to prevent interferences with the dignity of man of a particularly serious nature, 'an action which lowers a person in rank, position, reputation or character can only be regarded as "degrading treatment" in the sense of Article 3 where it reaches a certain level of severity.'" [46]

50. L-awturi **van Dijk** u **van Hoof** jghidu wkoll illi *"... ... (O)ther major elements the Commission regularly takes into account in answering the question whether a violation of Article 3 has occurred are the behaviour of the detainee, his personality and the seriousness of his crimes*. *Especially when the measures complained of are a result of the uncooperative attitude of the detainee, the Commission is very reticent in concluding that a violation has occurred."* [47]

51. Fid-dawl ta' dak kollu li diga nghad hawn aktar 'l fuq, din il-Qorti hi tal-fehma illi l-agir ta' l-awtoritajiet kompetenti fil-kaz odjern ma kienx intenzjonat li jumilja jew ibaxxi lill-appellant, izda kien motivat mill-intenzjoni li jipprotegi kemm lill-appellant innifsu fid-dawl tas-suspett li huwa kien qed ibati minn xi mard psikiku, kif ukoll l-interess u s-sigurezza nazzjonali, stante li l-appellant inzerta kien jahdem fil-qasam tan-navigazzjoni ta' l-ajru. It-tehid tas-*security pass* ta' l-appellanti kien konsegwenza naturali ta' dan il-motiv. Minn dak li jirrizulta mill-atti, senjatament il-konsiderazzjonijiet ta' fatt meta kien qed jigi kkunsidrat l-aggravvju precedenti, jista' jinghad illi l-agir ta' l-awtoritajiet kompetenti kellu jiskala sal-punt li tissejjah l-ghajnuna tal-Forzi Armati minhabba l-intransigenza ta' l-appellant innifsu, li baqa' jisfida l-ordnijiet tal-MATS u ta' l-OMAS sabiex ma jidholx ghax-xoghol u jirritorna *s-security pass* u jattendi l-appuntament li l-MATS kienet ghamlitlu mal-psikjatra. Zgur illi kieku l-appellant mexa ma' dawn l-ordnijiet, il-kwistjoni dwar il-mard mentali tieghu kienet tigi rizolta b'mod jew b'iehor, ghax kieku l-psikjatra ddecieda li s-suspetti tat-tabib tal-kumpanija kienu nfondati, il-kwistjoni kienet tieqaf hemm, u l-

---

[46] **van Dijk & van Hoof** *op. cit.* pag. 313.
[47] *Op. cit.* pag. 320.

appellant probabbilment kien jitlob lura s-*security pass* sabiex jerga' jattendi x-xoghol. Filwaqt li kieku l-psikjatra ikkonferma dawn is-suspetti, allura l-MATS kienet obbligata li titlob lit-Tabib Principali tal-Gvern jappunta Bord Mediku fit-termini tad-disposizzjonijiet tal-*Public Service Management Code*. Pero` apparti min hekk u fuq kollox, bl-agir taghhom is-suldati b'ebda tigbid ta' l-immaginazzjoni ma jista' jinghad li f'dan il-kaz agixxew b'mod li kien jumilja lill-appellant jew li kien degradanti fil-konfront tieghu. L-agir ta' l-appellant meta gie eskortat mis-suldati 'l barra mill-post tax-xoghol tieghu m'huwiex sintomatiku ta' bniedem li qed ihossu intimidat, degradat u/jew umiljat. Fil-fatt, f'dak l-incident huwa akkuza lill-Maggur Terribile li kien parti f'konfoffa li kellha l-iskop li toqtlu u barra minn hekk, dar fuq siehbu fuq ix-xoghol u qallu *"int xhud li harguni minn hawn bil-forza."* [48] Dan il-kliem huwa aktar sintomatiku ta' bniedem li qieghed ihejji ruhu ghal glieda milli ta' bniedem intimidat.

52. Fil-fatt minkejja li l-appellant qieghed jallega li dan l-agir intimidah u umiljah, *ex admissis* – bi ksur sfaccat ta' l-ordnijiet moghtija lilu mill-principal tieghu u l-OMAS – huwa rega dahal ghax-xoghol fl-ahhar ta' Lulju 2003 u baqa' jmur ghax-xoghol ghal xahar shih, sakemm gie ordnat mill-Pulizija biex ma jibqax imur ghax-xoghol[49].

53. Ghalhekk fid-dawl ta' dawn il-kunsiderazzjonijiet, din il-Qorti ma tistax tqis li l-agir ta' l-awtoritajiet kompetenti kien tali li jikkwalifika bhala trattament inuman u/jew degradanti, u konsegwentement dan l-aggravju ghandu jigi michud.

<u>Decide</u>

54. Ghall-motivi premessi, tichad l-appell u tikkonferma s-sentenza appellata. L-ispejjez ta' din l-istanza jithallsu kollha mill-appellant.

---

[48] Ara xhieda tal-Maggur Terribile a fol. 252 tal-process in prim'istanza.
[49] Ara affidavit ta' l-appellant a fol. 26 para 44-45 tal-process in prim istanza.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------